

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΧΙΟΥ

Οι Χιώτες έχοντας την εύνοια των Τούρκων ζούν κάπως ειρηνικά και πλουτίζουν. Το σάλπισμα της Έπανάστασης τους συγκινεί, αλλά... δεν επαναστατούν. Πώς ένας τυχερώδης από τη Χίο, παλιός στρατιώτης του Ναπολέοντος εξαναγκάσει τους Χιώτες να επαναστατήσουν. Στρατός ώπλισμένος με ραβδιά και με πηρούνια. Μία αιχμαλωσία σουλτανική διαταγή. Η καταστροφή του μεσοκελετημένου νησιού κ.λ.π. κ.λ.π.

βια άκριβιά γιατί έφραζε να καταβάλει κάθε χρόνο ένα ώρισμένο χρηματικό ποσό, έξαρτώμενο από τη βουλήμια του έκατοστη σουλτανου, στην Ύψηλή Πόλη.

Άλλά οι Χιώτες τα κατέβαλαν ευχαρίστως, άρκεϊ να ξεασφάλιζαν την ήσυχία τους για ν' αναπτύξουν το έμπόριο τους και να πλουτίζουν με την εύνοια και τη συμπάθεια των βαρβάρων κυριών τους. Έτσι οι Χιώτες στην έποχή της Τουρκοκρατίας, χάρις στην έξυπνάδα τους και στο χερίμα τους και στο φίλησχο και ειρηνικό χαρακτήρα τους, είχαν κερδίσει άρκετά την εκτίμηση των Τούρκων και πολλοί απ' αυτούς είχαν διορισθεί και σε άνωτερες δημόσιες θέσεις της Τουρκαϊκής Αυτοκρατορίας. Τα πράγματα πήγαιναν θαυμάσια για τους Χιώτες, οι όποιοι είχαν στα χέρια τους όλο το έμπόριο της Σμύρνης και το μεγαλύτερο μέρος από το έμπόριο της Πόλης.

Έτσι, όταν έξερσάγη η Έπανάσταση του 1821, οι Χιώτες άν και σκεπάζονταν στο βάθος της φυγής τον από το μέγα σάλπισμα της Έθνεγερσίας, δεν έτόλμησαν να έκδηλωθούν φανερά ειρηνικοί όπως ήσαν και προπαντός μυαλά έμπορικά, από φόβο μη διακινδυνέψουν τα πλούτη τους και την ήσυχία τους, αλλά και διότι—πολύ σωστά άλλωστε—δεν είχαν έμπιστοσύνη στην έπιτυχία του κινήματος. Όταν λοιπόν έξερσάγη η Έπανάσταση στην κυρίως Ελλάδα και στα άλλα νησιά, κατέλειπε και στη Χίο για να την επαναστατήσει Ύδρωτιζος και Ψαφριανός στόλος με άσχηρους δύο τρομερούς θαλασσολόκους, το Γακουή Τωμαζή και το Νικολάκη Άποστολή. Η Έλληνική άριμία προσηγγισε στα βόρεια παράλια του μεσογουμετισμένου νησιού και οι δύο άσχηροι έστειλαν προς τους δημογέροντα της νήσου, μια φλογεροτάτη πατριωτική έπιστολή και τους παρακαλούσαν να σπρώξουν «μπαϊράκι» και να μη μείνουν «άπλοι θεαταί» του ιερού άγώνος. Έντρομοι οι δημογέροντες και προβλέποντες ίσως τη συμφορά που θα έσπρουσε κατά του ειρηνικού και πλουσιών νησιού των, παρακάλεσαν να φύγουν το γρηγορότερο, ενώ οι νέοι της Χιού, έφραγαν όλοι προς τα βουνά για να δείξουν στους Τούρκους ότι δε συμμερίζονται τις ίδιες των επαναστατών. Ίσως και να φοβήθηκαν καμιά βίατα στρατολογία εκ μέρους του Έλληνικού στόλου. Οι δύο άσχηροι του στόλου βλέποντας ότι δε θα κατόρθωναν τίποτα, έφραγαν. Πριν να φύγουν όμως έβρομάδισαν με μερικές όβριδες τού φρούριου, το όποιον κατένευε ένα τμήμα Τουρκαϊκού στρατού. Από τότε οι καλοί Χιώτες μόλις έβλεπαν κανένα Έλληνικό πλοίο ή πλησιάζει προς τα ειρηνικά τους άσρογάμια, έφραγαν όλοι προς τα βουνά. Παρά την τόσο άφρη «οδδτεροτότητα» τους όμως, οι Τούρκοι εκ φύσεως καχύποπτοι, έφραδισαν τους πιο έγκριτους Χιώτες και το μητροπολίτη τους στο φρούριο και συγχρόνως έγραψαν στην Πόλη και ζητούσαν στρατό και πολεμοφόδια. Φόβος και τρόμος είχε καταλάβει τους δυστυχισμένους Χιώτες. Από το ένα μέρος οι επαναστατές με τις τόσο επικίνδυνες προτάσεις των, από το άλλο οι Τούρκοι χαχύποπτοι πάντα, αλλά και τρομαγμένοι από τους θαλασσολόκους της Ύδρας και των Ψαφρών, τους είχαν φέρει σε άπόννησο. Στο μικρόβλο νησι, που άλλοτε άπλώνονταν ή γαλήνη και ή ήσυχία, στο όποιο οι άνθρωποι ήσαν άποσοφισμένοι στο έμπόριο και στα άλλα ειρηνικά έργα, είχε άπλωθή τώρα ή κατήφεια και ή άνησυχία. Την άνησυχία αυτή έμεγάλωσε και ή έκτακτη πρόσκληση στην Πόλη κατά τον Ιανουάριον του 1822 τριών από τους πιο σημαντικούς άρχοντες του νησιού: Του Παναγιότου Ροδοανάκη, του Μιχαήλ Σουλιάζη και του Θεοδώραν Ράλλη, οι όποιοι μόλις

έφρασαν εκεί, κλειστήσαν άμέσως στην ύγρη και φρικαλέα φυλακή του Μπουστανζήμπαση. Στο μεταξύ ό Τουρκαϊκός στρατός, που είχε καταλάβει τη Χίο είχε άρχισει διαπραγές, λεηλασίες και κάθε λογής άκατονόμαστα έγκλήματα. Και σαν να μην έφρασαν όλ' αυτά στους δυστυχισμένους Χιώτες, ύπρηξε και ένα πλήθος Σαμιώτες θαλασσοί, οι όποιοι ζητούσαν την εκβίαση ν' άποβιβασθούν στη Χίο για... να την άπλευθερώσουν!

Οι Χιώτες μόλαταύτα κατέβαλαν κάθε προσπάθεια να μη δώσουν άφορη στους βαρβάρους αθήντας τον Άνεχτόντων κατεργαζόμενος Άντωνάκη Μπουρνιάς, δεν έννοουσε να ήσυχάζη, άν δεν κατόρθωνε να επαναστατήσει την πατρίδα του. Ο Μπουρνιάς αυτός είχε λάβει μέρος πριν, όσοσπου τωότης και κατόπιν ως άξιο μαυικός, στην εκστρατεία της Αιγύπτου υπό τας διαταγές του Μεγάλου Ναπολέοντος. Άνθρωπος συνθησιμένος στις πολεμικές περιπέτειες και ποτισμένος βαθειά από τις φιλελεύθερες και άνθρωπιστικές ιδέες της Γαλλικής Έπανάστασης, ζητούσε μια περιπέτεια. Παρουσιάστηκε λοιπόν στο Αιμηρίο Ύψηλάντη, ό όποιος βρισκόταν στην έλευθερομένη τότε Τραπεζισά και του ζήτησε να τον ενσάσχη ήήτως και όλοως για ν' άπλευθερώση την ιδιαίτερη πατρίδα του τη Χίο. Ο Αιμηρίος Ύψηλάντης κατέλαβε από την πρώτη στιγμή ότι είχε να κάνει μ' έναν τυχοδιωκτικό τύπο, που έπιζητούσε μια οιαδήποτε ευκαιρία για να καταλάβη άρχές και άξιώματα και δεν του έδωσε καμιά σημασία. Άλλά ό Μπουρνιάς έπιμενόντας πάντα ν' άπλευθερώση... έστο και διά της

Οι Μπουρνιάδες

βίας την πατρίδα του, πήγε στη Σάμο, όπου κατά τις πληροφορίες του, οι εκεί επαναστατές είχαν συγκροτήσει άρκετο στρατό. Στη Σάμο βρήκε άλλους τέσσερες Χιώτες τυχοδιωκτες, σαν να αυτών τον Κλήμη το Ντάμα, τον Παναγιότωνα Σηροτάκη, και το Βασεντζή Κατιροτζή. Αυτοί, άφρο ως έμποροι στη Σμύρνη έκαμαν δολία χρεωκοπία, πέρασαν στην άντικρου των Μικρασιατικών άκτών Σάμο, επαναστατημένη και αυτή, και ζητούσαν να «ώσουν» την όδοβουλη πατρίδα τους Χίο. Στη Σάμο είχε συγκροτηθεί τότε ένα τμήμα επαναστατικού στρατού με άρχηγό τού Λυκοθέτη Λογοθέτη, ό όποιος έσχεδιάζε να εκστρατεύη κατά της Καρύστου. Ο Μπουρνιάς όμως και άλλοι Χιώτες τυχοδιωκτες κατέφραγαν να τον μεταπεισουν και να εκστρατεύη κατά της Χιού, όπου και άπεβιβασθή ό Λογοθέτης με δύο χιλιάδες στρατό και ελάχιστα πολεμοφόδια. Οι Χιώτες, όσοι πρόφρασαν, έφραξαν πάλι προς τα βουνά, ενώ οι άλλοι κλείστηκαν στα σπίτια τους. Ο επαναστατικός στρατός άφρο ένιχνε μερικά τμήματα Τουρκαϊκού στρατού, που είχαν σταλεί εναντίον του, και τα άνάγκασε να κλειστούν στο φρούριο, μπήκε στην πρωτεύουσα της Χιού. Εκεί οι επαναστατές, αφήνοντας να έκδηλωθή όλη ή ήρωική τους διάθεση, έκαψαν μερικά Τουρκαϊκά καφενεία, έξεσκεπάσαν ένα τζαμί και έλεηλάτησαν όλα τα κλειστά καταστήματα, Χριστιανικά και Τούρκακα μαζί. Τέλος οι Χιώτες, που είχαν κλειστεί στα σπίτια τους, ή είχαν καταφύγη στα βουνά, παρουσιάστηκαν και ένόθησαν με τους επαναστατές και έπειδη ήσαν άνθρωποι ειρηνικοί και έμπορευόμενοι και δεν είχαν όπλα, άμαρτώθηκαν με όρπαλα, με σουβίλες, με...πληρώσια άκόμια, τα όποια έδεναν στην άκρη μακροχούλων ζυλών. Ήταν ό πρώτος στρατός της Χιού. Όχλος παρβαδός ό όποιος οφραμιαζε από ένθουσιασμό και τραγουδούσε έθνικά θού-

ρια, αλλά και έτρωμοκρατείο εύκολα από διάφορες φήμες περί απόβασου τουρκικών στρατευμάτων και έτρεχε να τρωπόση στα σπείτα, πριν από τα γυναικόπαθα, τα οποία θα έπροσάτανε. Ο Μπουρνιάς, ο άρχων Μπουρνιάς τώρα, είχε εγκατασταθή επίσημα στο μητροπολιτικό μέγαρο, όπου με μεγάλη συγκέντρωση δεχόταν τα χειροφιλήματα των... ταπεινών υπηκόων του. Στο ίδιο μέγαρο εγκαταστάθη και ο Ανκυόργος Λογοθέτης, καθώς και οι άλλοι τέσσερες Χιώτες τυχοδιώκτες. Οι δυνηθέντες κάτοικοι της Χίου, άρχιζαν πια να μαντιεύουν τη συμφορά που τους επέμενε, αλλά είχαν εκτεθεί πια. Ζήτησαν μερικιά διανομή από τους Φαροναίους και έκεινοι τους έστειλαν δυο κανόνια χωρίς όβριδες και είκοσι βαριά μαρσότη, τα όποια οι Χιώτες πλήρωσαν άδρότατα. Στο μεταξύ ο Τουρκικός στρατός που είχε όργανωθεί στο φρούριο, έβρομβάρδιζε τόσο την πόλη και οι στρατιώτες του Λογοθέτη μετά τον βομβαρδισμό, τρέχοντας μάζευαν τις μπόμπες, τις όποιες προσπαθούσαν να προσαρμόσουν στα δικιά τους κανόνια, αλλά δεν το κατορθώναν.

Τόσσια ήταν η κατάσταση στη Χίο μετά την απόβαση των Σαμίων ελευθερωτών, οικτρή, έλεινη, άβουδάρητη. Από το άλλο μέρος οι τυχοδιώκτες που είχαν εγκατασταθή στο μητροπολιτικό μέγαρο φιλονεικούσαν για τα πρωτεία. Ο στρατιάρχης Λογοθέτης έλεγε ότι αυτός είχε τη στρατιωτική δύναμη, ο Μπουρνιάς έδειχνε τον Γαλλικό τον παρήγομο και μιά συστατική έπιστολή του Ύψηλίστου, οι τέσσερες χωριόκοποι έμποροι της Σμύρνης παρήγαζαν και αυτοί... ένα πλήθος έθνικες υπηρεσίες, που είχαν προσφέρει.

Αλλά ενώ οι άρχηγοί της Χίου φιλονεικούσαν για τα πρωτεία, οι Τούρκοι στρατιωτικοί διοικητές της Μικρασίας έλάμβαναν σουλτανική διαταγή να συγκεντρωθούν στον Τσαρσί και να έκωταρετύσουν κατά της Χίου. Η φοβερή διαταγή κατέληγε ως έξης:

«Σφάξετε όλους τους άρρενες από 12 έτων κι άπάνου κι' ό- λες τις γυναίκες από σαράντα έτων κι' άπάνου κι' όλα τα κορπά και κρατήστε τους υπόλοιπους αιχμαλώτους».

Όταν έφτασε στη Χίο άόριστα η φήμη ότι θ' άποβιβάζονταν εκεί Τουρκικός στρατός, η άγονία του κόσμου έκορυφώθη. Πολλοί από τους προερίτους σάφηφκαν να φύγουν κρυφά, αλλά μόλις το έπληροφόρηθη ο περίφημος Μπουρνιάς, ο όποιος έέμενε να τους «ώση», τους έφυλάκισε. Τέλος έφτασε η σαραχική ημέρα της 30ης Μαρτίου του 1822. Ο Τουρκικός από 6 τρέφοτα, 26 φορεγίτες και κορβέτες και ένα πλήθος μεταγωγικά, που μετέφεραν στρατό με ναύαρχο τον Καπετάν Πασά Δουλτανιώτη άρραζε στο λιμάνι της Χίου. Ο άσπαρς σωφρετός που συγκροτούσε το δΐθεν στρατό του Μπουρνιά και του Λογοθέτη και ο δυστυχισμένος λαός κατατομαγμένος, άλλόφρενος έτρεχε προς τα βουνα, η τρύπωνε στα σπείτα ή ζητούσε ύουλο στα ξένα προξενεία. Ένας άγριος και καταγριότικος βομβαρδισμός άρχισε κατά της πόλεως. Οι βρόντοι των κανονιών, τα κρηνα σφαιρίματα των όβριδων, οι άλλαιαγμάτων των γυναικών, τα ουρλιάσματα ενός κόσμου όλόκληρου, τρελλοί πια από τον τρόμο, τείριαζαν μιά καταχθόνια, αλλάόκητη συναυλία. Οι ηρωικοί άρχηγοί έφυγαν πρώτοι-πρώτοι κρυφά με πλουάρια. Τα τυφλωμένα από φανατισμό πλήθη των Τούρκων στρατιωτών όλο και αποβιβαίζονταν και κατέκλυζαν τη νησί. Εκείνο που άκολούθησε εινε άνώτερο από κάθε περιγραφή. Ο θρήνος και ο σταραγμός άπλώθηκε από τη μιά άκρη ως την άλλη του είρηνηκού, του ήηουου νησιού. Η τρομερή διαταγή του σουλτάνου έτετελέθη κατά γράμμα: Σφαγή, άτιμωσις, φωτιά από την μιά άκρη ως την άλλη. Σηχνές άγριότητος που θυμίζον τις πιο σκοτεινές εποχές του άνθρωπου, σκηνές φρίκης. Έτσι από την άπερισκεψία ενός τυχοδιώκτη, παλιού στρατιώτη του Ναπολέοντος στην έκοτρατεία της Αγγύτου, κατεστράφη το ωραίο, το μνηροδόλο νησί. Έπί πολλά χρόνια άγρότερα στις χαράδες των βουρών και κίτου από τα βράχια της Χίου ύπηρχαν σε άσπορες σωρούς τα κόκαλα των σαργμένων, για να θυμίζουν με την τραγική τους λευκότητα μιά ιστορική καταστροφή.

ΛΙΓ' ΑΠ' ΟΛΑ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ, ΑΝΕΚΔΟΤΑ, ΑΣΤΕΙΑ

Τέρατα μακροβιότηης.

Έχει και ή Έλλάς να έπίδειξη άρετά τέρατα μακροβιότηης, δυνάμενα να ανταγωνισθούν πολλούς διαπρεπείς Μαθουάλας του έξωτοκοού.

Από την Γενικήν Έφημερίδα της Έλλάδος, που έβγαινε στο «Αργος», παραλαμβάνουμε την έξης ενδιαφέρουσα περικοπή:

«Έν Άργει, Σαββάτω, 6 Ιουλίου 1829.

«Έσ των πολιτειογραφικών ζεταάσεων, των κατά τās ανατολικās επαρχίας νεωστί γενομένων κατά διαταγήν του έκτάκτου επιτροπού του τμήματος εκείνου, ανεκαλύφθησαν τα έξης περιεργα περί μακροβιότηης και πολυτεκνίας, τα όποια εύρησθη ήνα μās κοινοποιήση ό κ. Ιωάννης Κωλέττης.

»Είς κόμην τινά της Σάμου, λεγομένην Σπαθραίικα, κειμένη κατά το δυτικοβόρειον της ήηου, ζώσι δυο γυναίκες. Η μὲν όνόματι Γραμματική Χρησάαδαινα, έτων 130, έχει υιών έννενηκοντούτην όνομαζόμενον Μιχαήλ, και θυγατέρας, έξ όν ή μία, όνομαζόμενη Σοφία, έγέννησε εις τρεις γέννας υιούς έπίτά, κατά μέν τās δυο πρώτας άνά δυο, κατά δέ την τρίτην τρεις, και οι μὲν έξ αυτών έζησαν, οι δυο άπέθανον.

»Η δέ έτέρα λεγομένη Πασιαμανώλαινα, έτων 160, έχει υιους και θυγατέρας. Έκατήγησε δε το γένος αυτης ν' άποξενωθούη και να φθάσουν εις γαμικήν συγκοινωνίαν.

»Είς το αυτό χωρίον εύρίσκεται έτι μία οικογένεια, όνομαζόμενη Καριωτογλαίοι, συγκειμένη εκ δυο υιών και μιάς θυγατέρος, οιτινες έγέννησαν τριάντα δυο άρσενικά τέκνα, τα όποια ζώων δλα.

»Εύρίσκεται προσέτι και τις ιερεύς Πέτρος όνομαζόμενος, όστις έγέννησε με την γυναίκα του δεκαοκτώ υιούς και θυγατέρας, τους όποιους όλος υπάνδρευσεν».

Η Παρθένος της Άλβης (Πινάξ του Ραφαήλ)

Οξύμω προώρου άναπτύξεως.

Ο δέκατος όγδος αιών ειλε ένα θαύμα, όμοιον του όποιου ούτε αναφέρει ή ιστορία από καταβολής κόσμου, και ούτε κατά πάσαν πιθανότητα θα έπαναληφθή.

Στα 1721, έγεννήθη στην Λυβέκη της Γερμανίας ένα παιδί, το όποιο κατέπληξε τότε τον κόσμο με την πρώιμη διανοητική του ανάπτυξη.

Το τέρας αυτό λεγότανε Χριστιανός Χαϊνέγκεν. Τόν άποκαλοühε δε τέρας, διότι ειναι ή μόνη έκφραση που μπορεί να χαρακτηρίση την καταπληκτική ευφάνη του παιδιού αυτού.

Η άλήθεια εινε πως και άλλα παιδιά ειναν πρόωση διανοητική ανάπτυξη. Μά κανένα, έπαναλαμβάνουμε, δεν έφτασε τον μικρό Χριστιανό Χαϊνέγκεν.

Φαντασθήτε: σε ήλιτια 8 μηνών, μιλούσε χωρίς καμμία δυσκολία.

Δώδεκα μηνών, γνώριζε τα κυριότερα συμβόλια της Πεντατέτου.

Δέκα τριών μηνών, ήξερε την ιστορία της Παλαιάς Διαθήκης.

Και όταν έγινε δούμισια χρονών, άπαντούσε εύχερός στα κυριότερα ζητήματα της Γεωγραφίας και της άρχιας και νεωτέρας ιστορίας.

Έκτός από την Γερμανική, την μητρική του γλώσσα, ήξερε και λατινικά και γαλλικά. Πριν πατήη δε στα τέσσερα, ήξερε από μνήμης τās γενεαλογίας των βασιλικών οικογενειών της Ευρώπης!.

Τρομάζει ό νοός του άνθρώπου όταν άναλογισθή πόσο σοφός θα γινόταν ό μικρός αυτός όταν μεγάλωνε. Δυστυχώς όμως, ή έξαιρετική αυτή διάνοια έσβυσε πολύ σύντομα. Ο Χριστιανός Χαϊνέγκεν ήτανε φιλασθένου κράσεως και πέθανε σε ήλιτια τεσσάρων μόλις έτων!.

ΓΙΑ ΝΑ ΓΕΛΑΤΕ

ΑΣΤΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΥΒΕΝΤΟΥΛΕΣ

Ένας δικαστής κοιμάται κατά το διάστημα της άγορεύσεως του συνηγόρου:

«Ο δικηγόρος που το άντελήφθη αυτό, διακόπτει την άγόρευση του και λέγει στον Πρόεδρο:

— Συγγνώμη, κ. Πρόεδρε, θα έξακολουθήσω, εάν ζυτησή ό κ. δικαστής.

— Εύρω κι' εγώ, τι να σας πω; Μπορεί κι' αυτός να περιμένη να τελειώσετε για να ζυτησή. ***

Στο σπίτι.

— Ηδεν ή ώρα, έπί τέλους Λουκιανέ, να μάθης μουσική και σύ. Τί όργανο προτιμάς να μάθης; Πιάνο, βιολί, βιολοντσέλο;

— Εάν άφινετε την έκλογη σε μέ, θα προτιμούσα... φωνογράφο!

ΜΙΚΡΑ-ΜΙΚΡΑ

ΜΑΡΑ ΚΑΙ ΒΟΛΤΑΙΡΟΣ

Ο διάσημος γάλλος τρομοκράτης Μαρά, έχαρηκτήρισε τον Βολταίρο με τον ακόλουθο τρόπο σε κάποιον του λόγου:

«Ο Βολταίρος δεν ήταν παρά ένας επιδέξιος λογοκόπος, του όποιου ή μόνη τέχνη συνίστατο στο ότι ήταν έξυπνότερος από τους συγχρόνους του! Ο Βολταίρος δεν ήταν παρά ένας συγχαφείς έργων σκανδαλωδών που διαφθείρει την νεότηη με την ψευτοφιλοσοφία του, και με την καρδιά του που εινε γεμάτη από φθόνο, από φιλαργυρία, από -πονηρία, από επιδεικτικότητα, από δουλιότητα κι' από όλα τα έλαττώματα εκείνα, που στιγματίζουν όποιον τάχει!»